

סכנה, כאן בונים

קריסת החניון ברמת החייל השבוע, לא הפתיעה את מנכ"לית המוסד לבטיחות ולגיהות, אורנית רז: "אם מישהו חושב שרק עוד פקחים או עוד בירוקרטיה יפתרו את הבעיה, הוא טועה. החינוך חשוב לא פחות מההרתעה"

הקבלנים וגם את הפועלים בשטח, ומנסה לשמוע מהם על העבודה ועל הסכנות.

"לפני חודש הייתי באתר בנייה גדול, שהמנכ"ל מאוד רצה להרשים אותי ולהראות איך הם שומרים על הבטיחות. עמדנו בנקודת תצפית, והוא מראה לי איך כולם עם רתמות וקסדות, אבל כשהסתכלתי היטב ראיתי שהרתמה לא קשורה לשום דבר. לא משנה כמה נדבר ונרצה ונדגים, בסוף זה האדם עצמו. צריך להבין שהגורם האנושי בתאונות עבודה הוא מאוד דומיננטי. המחקרים מראים קורלציות מאוד גבוהות שקושרות בין הגורם האנושי לתאונות בעבודה. לא מספיק שתהיה רתמה אם לא רותמים אותה לאישהו, ולא מספיק שיהיה סולם תקני אם אתה מדבר בטלפון תוך כדי עבודה".

אחד הקשיים המרכזיים שהמוסד מתמודד איתם הוא הגיוון של הפועלים בתחום הבנייה – ישראלים, פלסטינים, סינים ומולדביים. הפועלים גם מתחלפים באופן תדיר, כך שגם אם קבוצת פועלים עוברת הדרכה, מחר היא כבר יכולה לא להיות שם. "ניסינו לחשוב מה מקשר בין כולם למרות השפות השונות, ומה יכול לסייע בהדרכה אף שהם מתחלפים כל הזמן", אומרת רז. "מצאנו שיש משותף אחד לכולם – כולם מחזיקים בסמארטפון. לכן אנחנו עוברים על הדרכות שניתן יהיה לקבל בסמארטפון. אנחנו מנסים למצוא כל הזמן פתרונות יצירתיים להנגיש את ההדרכות שלנו".

העובדה שבשוק הבניין יש המון עובדים זרים מקשה עליכם?

"העבודה שלנו קשה, אבל מוצאים פתרונות. יש לנו הדרכות בשש שפות. בנוסף למדנו שזה לא מספיק לתת חומר כתוב, כי יש עובדים שלא יודעים לקרוא. לכן אנחנו מתרגמים לתמונות מולטימדיה. כל מיני דברים שאם אתה לא בשטח אתה לא יודע שצריך לעשות אותם".

רוב תאונות העבודה שמגיעות לתקשורת קשורות לענף הבנייה, אך מלבדן יש הרבה מאוד תאונות בתעשייה ואפילו במוסדות החינוך – מחיתוך אצבע של פועל, ועד כאבי גב של גננת. לכולם מנסים במוסד להקדים תרופה למכה ולקדם תרבות בטיחות במקומות העבודה.

אפשרי. זה הקושי, אבל זה גם האתגר. אין פתרונות של זבנג וגמרנו. אם מישהו חושב שיש פתרונות קסם, הוא טועה. הפתרון הוא במודעות והדרכה".

אתם גוף נטול שיניים, ואין לכם אפשרות לקנוס מקומות עבודה שאינם מקפידים על בטיחות. מודעות לבדה תוכל להציל חיים?

"אם מישהו חושב שיש עוד איקס פקחים ויעמיסו על הקבלנים והחברות בירוקרטיה ורגולציה, וזה לבד יפתור את הבעיה – הוא טועה. אני לא מייצרת את החלק הרגולטורי של האכיפה והפיקוח, אבל השינוי לא יגיע משם אלא משילוב כוחות. לא המצאנו את הגלגל. במרבית העולם, ובטח בעולם המערבי, יש את הזרוע האכיפתית עם המקל, אבל יש גם את הגזר. החינוך חשוב לא פחות מההרתעה. התרבות הישראלית מתאפיינת ב'סמוך ו'יהיה בסדר', וה'יהיה בסדר' הוא מאוד לא בסדר. בסוף, הפינות שאנחנו נוטים לעגל מובילות לתוצאות כואבות".

פתחנו בתיאור מחדלים בפרייקט תמ"א 38. עד כמה אתם עוסקים בתופעה שהולכת ונהיית נפוצה?

"זה מוסיף לנו הרבה עבודה, ואנחנו עושים פרויקטים ייחודיים לתמ"א 38. אנחנו מציעים לציבור אפליקציה שבה אפשר לצלם מפגעים ולשלוח לנו ולבקש עזרה, וגם מפעילים קו טלפון שבו ניתן להתיעץ. גל הפניות הולך וגדל".

פעילות המוסד נתקלת לא פעם בהרמת גבה, שלא לומר בחשדנות. השאלה הכי נפוצה שהמדריכים נתקלים בה היא 'באתם מהפיקוח?' 'כשאתה אומר לישראלים שהוא מקבל משהו בחינם, הוא ישר שואל איפה הקאטץ', אומרת רז. "יש לנו סל שירותים ללא תשלום כי המטרה היא להציל חיי אדם. ברגע שאנשים מבינים את זה, הם שמחים לקבל את השירות שלנו".

סרטונים מותאמים לחרדים

רז דוגלת בירידה לשטח כדי להכיר את הבעיות מקרוב. היא מרבה להגיע לאתרי בנייה ובמשרדה היא מחזיקה נעלי עבודה גבוהות, כמו גם בקסדה תקנית. היא פוגשת את

ריקי רט

צילום: יהושע יוסף

אחד מימי שישי האחרונים, בזמן שר"ר אורנית רז הייתה עסוקה בהכנות אחרונות לשבת, נחת בתיבת המייל שלה מכתבו של אורח ממרכז הארץ, המתאר את הסבל שהוא ושכניו עוברים בעקבות עבודת תמ"א 38 הנעשות בבניין הסמוך להם. מרעש ולכלוך, ועד מפגעי בטיחות של ממש המסכנים חיים.

רז, שלמרות תפקידה הבכיר כמנכ"לית המוסד לבטיחות ולגיהות מפרסמת את כתובת הדואר האלקטרוני שלה באינטרנט, ניגבה ידיים מהבישולים והתייבשה לענות בסבלנות ובאדיקות. ביום ראשון בבוקר כבר התייצב במקום מדריך של המוסד. תוך ימים ספורים תוקנו הליקויים, הוחלף קבלן ונוצר שינוי סביבתי של ממש.

המוסד לבטיחות ולגיהות (המוס"ל) הוא תאגיד סטטוטורי שהוקם ב-1954, ומטרתו להטמיע תרבות של בטיחות ובריאות תעסוקתית במקומות העבודה בענפי הבנייה, התעשייה והחקלאות. המוס"ל מעניק סל שירותים ללא תשלום לטובת העובד והמעסיק, כמו איתור סיכונים במקומות העבודה ומתן המלצות למזעור הסיכון, הדרכות בטיחות בניידות אינטראקטיביות ובאמצעות הסלולר ועוד. אנשי המוס"ל עוסקים בפעולות מניעה, הסברה, הדרכה ומחקר, אך לא בפיקוח ואכיפה שאינם נמצאים בסמכותם. רז, בולדוונית של ממש, נמצאת אומנם רק שלושה חודשים בתפקיד אבל כבר מזיזה דברים ומלאה בתוכניות לעתיד.

קריסת החניון השבוע ברמת החייל שגבתה את חייהם של ארבעה בני אדם (נכון למועד סגירת הגיליון) ולפציעתם של עשרות, מצטרפת לשורה של תאונות באתרי עבודה בשנה האחרונה שבהן קיפחו פועלים רבים את חייהם. רז איננה מופתעת מהאסון הקשה. "תאונות קורות ויקרו, נקודה. התפקיד שלנו הוא לראות איך אנחנו מונעים את התאונה הבאה. אנחנו נעשה את זה בכל ערוץ

המוסד לבטיחות
וגיהות
במספרים

תקציב
40 מיליון שקל

130
עובדים

100,000
מודרכים

900
השתלמויות
מקצועיות

6,000
ביקורים במפעלי
תעשייה

5,500
ביקורים באתרי בנייה

4,000
ביקורים במפעלים
קטנים

*הנתונים מתייחסים
לשנת 2015

דוקטור מהפקולטה להנדסת תעשייה וניהול של הטכניון, והתמחתה בתחומי אסטרטגיה וניהול וכלכלה התנהגותית. את פוסט-הדוקטורט עשתה בבית הספר למנהל עסקים במכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס (MIT) בארה"ב, וזכתה למלגת פולברייט היוקרתית.

עם תארים מתקדמים במנהל עסקים ויכולות מוכחות היא הייתה לקבל הצעות מקצועיות מפתות בשוק העסקי, אך לדבריה בחרה לעשות לנשמתה. מדי בוקר, בשעה חמש וחצי, היא עושה את דרכה למשרד בתל-אביב ונשארת שם עד שעה מאוחרת ("אני משלמת על זה מחיר, אין לי חיי פנאי").

כשהיא מדברת על עבודתה, הלהט ניכר בעיניה. "אני מונעת כרגע בחיי מדברים שאני מאמינה בהם, מדברים שאני רוצה ליצור ולשנות. אני רואה בעבודה כאן סוג של שליחות, בלי פראוזות. זה מה שמקשר בין כל התפקידים שאני עושה. כשפנו אליי לבחון את התפקיד, באתי בשמחה רבה. יש פה אתגר חשוב ועצום. אני רוצה לחזור לילדים בסוף היום עם הידיעה שעשיתי משהו טוב, שלקחתי את היכולות שלי ותרגמתי אותם למשהו טוב".

במהלך הקריירה שלה ניצפה רו שוב ושוב את תקרת הזכוכית, ועבדה כמעט תמיד בסביבה גברית. היא פרסמה שלל מאמרים מקצועיים בכמות שונות ויוקרתיות, ומכהנת בכמה דירקטוריונים. בין היתר היא חברה בהנהלת התאחדות החקלאים, בדירקטוריון אגריאור ובמועצה הישראלית לצרכנות. בתוך כל זה היא גידלה ארבעה ילדים, שאת כולם הניקה עד גיל שנתיים. הם באו איתה לעבודה, לשיבות דירקטוריון, לטכניון ולאוניברסיטה כמרצה. "בסוף זה קודם כול המשפחה", היא אומרת, "חשוב לי להיות ליד הילדים דווקא בגילאים הרכים".

רו מרבה לעסוק, בחייה הפרטיים והמקצועיים, בנושא המזון שאנו מכניסים לפינו והקשר בינו ובין איכות החיים שלנו. אנחנו יושבות במשרדה על מים וקפה, ואת העוגיות והבורקסים המקובלים מחליפים פירות יבשים.

כאמור היא כיהנה כמנכ"לית הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית, והקימה את שוק האוכל האורגני במתחם התחנה בתל-אביב. היא מספרת כיצד החלה להתוודע לנושא הסביבתי ררך ילדיה בעת ששהו בארה"ב. הילדים חזרו מבית הספר ודיברו על כך שצריך להפריד פסולת, כמקובל בארה"ב. השנה הייתה 2004, כשהמודעות למחזור בארץ הייתה בראשיתה. רו הנהנה בהסכמה, ובשקט אמרה לבעלה שכשהילדים לא יראו הם יורקו הכול לפח משותף. "אבל לאט לאט הבנתי את ההיגיון מאחורי זה: השמירה על הסביבה, הטבע, אלו דברים שמוביאים גם ביהדות ובתורה. הכול פשוט התיישב לי בחדר".

"אני לא פנאטית בענייני אוכל", היא מעידה על עצמה, "אבל כן מנסה להקפיד ככל האפשר על תזונת בני הבית ולצרוך גידולים אורגניים. אני עצמי למשל הייתי מעדיפה להיות צמחונית, אבל בשביל המשפחה אני מבשלת בשר. אין בבית טרור בענייני תזונה, אבל כן יש לנו תעדוף. עניין המידתיות מאוד חזק אצלנו. אפשר למצוא כל מיני דברים, אבל יש עדיפות לדברים בריאים. הייתי רוצה לראות יותר חברות שהמוצרים שלהם פחות מתועשים ויותר איכותיים".

בתפקיד הקודם שימשת כמנכ"לית איגוד תעשיית המזון בישראל. מזה את חושבת על גל הסלמנולה שתקף את מודפי הסופרים?

"כמה שתשקיע במהנדסי מזון מובילים, בתחום הזה היו ויהיו תקלות. אני לא חוששת מבעיות כאלה. בשגרה המזון הוא בטוח. תעשיית המזון הישראלית והריכוזיות שלה זו בעיה שצריך להתמודד איתה, אבל צריך לזכור שחמשת התאגידים הגדולים בארץ, לפחות בכל מה שקשור לבטיחות במזון הם מהטובים בעולם ומתנהלים לפי סטנדרטים גבוהים מאוד. התאגידים משקיעים המון כסף במחקר ופיתוח של מוצרים איכותיים יותר לא בגלל רגולטור, אלא כי זה מה שהציבור דורש – הפחתת סוכרים ורעלים. שאף אחד לא יתבלבל, הכספים והאנרגיות שהתאגידים משקיעים כדי לקדם תוצרת מזון טובה ואיכותית קשורים ללחץ של הציבור.

"הנקודה הזו מתקשרת לי לעבודה כאן. גם כאן ההקפדה לא תגיע על ידי רגולטור אלא על ידי העובד עצמו. הכול מתחיל באדם עצמו, בידע שלו ובאחריות שלו על עצמו, ואת זה אנחנו שואפים לתת".

מנסים כל הזמן להתמודד עם המספר הזה, איך גורמים למדינה לשלם פחות".

הציבור צריך לדרוש

ד"ר אורנית רו, 45, הגיעה למוסד לבטיחות מתפקידה הקודם כמנכ"לית איגוד תעשיית המזון בישראל. לפני כן כיהנה כמנכ"לית הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית. היא נשואה לאיתן, בן מושב ניר-עציון שבו הם מתגוררים כיום. רו נולדה בכפר הנוער ימין-אורד לאנשי חינוך שנמנו עם סגל המקום. לאחר מכן עברה עם משפחתה לאילת, שגם בה עסקו הוריה בחינוך. כעבור עשר שנים התיישבה המשפחה במושב תקומה. רו למדה באולפנת בני עקיבא בערד, והייתה פעילה ומדריכה בתנועה. בצבא שירתה בתפקיד מפקדת מחלקה. היא בעלת תואר

זירת האסון בתל-אביב צילום: אמיר מאיר

איזק

"התרבות הישראלית מתאפיינת ב'סמון ו'יהיה בסדר', וה'יהיה בסדר' הוא מאוד לא בסדר.

בסוף, הפינות שאנחנו נוטים לעגל מובילות לתוצאות כואבות"

"תאונות קורות ויקרו, נקודה. התפקיד שלנו הוא לראות איך אנחנו מונעים את התאונה הבאה. אם מישהו חושב שיש פתרונות קסם הוא טועה. הפתרון הוא במודעות והדרכה"

אגב, לפני כחודש עבר המוסד לאחריותו של משרד הרווחה בראשות השר חיים כץ. "ראוי לציין כי חרף הזמן הקצר, השר ואנשי לשכתו נמצאים בקשר רציף עם יו"ד המוסד ומנהליו, ומחויבים בכל מאורם לקידום המוסד ומטרותיו", אומר נתנאל איזק, יו"ד המוסד.

"השונות כיום בין מקומות העבודה היא מאוד גבוהה", ממשיכה רו. "פעם, כשרוב האנשים עבדו בחקלאות, היה קל להגדיר מה הם סיכונים בעבודה. היום בעיות בעבודה זה גם קרינה ממסכי מחשב, בעיות גב כשיושבים הרבה, או גננות שיושבות על כיסאות נמוכים. זה גם בניין וגם תעשייה. מדובר במגוון גדול של בעיות, שהמכנה המשותף של כולם הוא הצורך להוביל תרבות של בטיחות וליצור אקלים תעסוקתי שיפחית את מספר התאונות".

אחת המטרות שהמוסד שואף אליהן היא להגיע לכלל האוכלוסיות בחברה הישראלית, וגם לחברות שקשה יותר לחנך אותן בקשר הזה כמו המגזר הערבי או החרדי. כך למשל, לקראת חופשת 'בין הזמנים' האחרונה בישיבות יום המכון סרטון אנימציה תחת הכותרת "ונשמרתם מאד לנפשתיכם", ובו הדרכה למגזר החרדי לקראת יציאה לטיולים.

"ישבנו עם נציגים מהחברה החרדית ובהם גם חברים בארגוני ההצלה החרדים, שמענו מהם על הצרכים והקשיים, והכנו עבורם סרטון שיתאים להם", מספרת רו. "אנחנו נותנים מוצרי מרף, וגם מוצרים מותאמים ללקוח. יש קו פניות, וכל אדם שפנה אלינו אנחנו מנסים לעזור לו. כדי לשנות תרבות של בטיחות אנחנו לא יכולים לעשות העתק הרבק מאוכלוסיות שונות. אין פתרון אחד שיביא שינוי, וכל אחד מקבל פתרון מותאם".

"חלק מהדברים לא צריכים לעלות המון כסף. פשוט צריך למצוא את הדרך איך להגיע לקהלים. למשל אחת הבעיות הכואבות בשוק העבודה היא שלד שריר ובעיות גב. חלק מהבעיות הללו יכולות להיפתר בקלות אם נלמד אנשים איך יושבים נכון. אלו בעיות שאנחנו משלמים עליהם ביוקר מבחינה פיזית וכספית. ביטוח לאומי משלם מידי שנה 5 מיליארד שקלים לנפגעי תאונות עבודה. אנחנו